

JAKTFALK I BUSKERUD

Rapport fra kartleggingsarbeid i 2014

Lars Egil Furueth og Per Furueth



Februar 2015

 **NATURVERNFORBUNDET
I BUSKERUD**

SAMMENDRAG

Rapporten presenterer resultatet fra kartlegging av jaktfalk *Falco rusticolus* i Buskerud i 2014. Årets prosjekt er det sjuende i rekken siden 2008. Det har hele tiden vært i regi av Rovfuglgruppa i Naturvernforbundet i Buskerud. Artikkelforfatterne har stått bak det praktiske arbeidet i felt, med bidrag fra en rekke enkeltpersoner.

2014 utmerket seg som et godt år for jaktfalken i Buskerud. Store kull ga utslag i rekordmange unger. Antall okkuperte revir og hekkinger var derimot lavt, et av de laveste i prosjektperioden. Av de 18 kjente lokalitetene ble 17 kontrollert. 9 var okkuperte (52,9 %), og 7 gikk til hekking (41,1 %) og fikk frem minst 20 unger. Det gir et gjennomsnitt pr. vellykkede hekking på minst 2,86 unger. Videre ga dette en middelvei på 2,22 unger pr. okkuperte revir og 1,18 unger pr. kontrollerte revir.

Et rikt smågnagerår, mye godt stabilt og tørt vær gjennom hele hekketiden og god reproduksjon av de viktigste byttedyrene som lirype og fjellrype kan nok i stor grad forklare det gode resultatet. Samtlige fotografier er tatt av forfatterne.

Prosjektet ble støttet med kr 20 000,- fra Fylkesmannen i Buskerud.

SUMMARY

*The report presents the results of surveys of Gyrfalcon (*Falco rusticolus*) in Buskerud in 2014. This year's project is the seventh in the series since 2008. The project has been performed under the auspices in Rovfuglgruppa Naturvernforbundet Buskerud. The authors have conducted the practical work in the field, with contributions from a number of individuals.*

2014 distinguished itself as a good year for hunting falcon in Buskerud. Large clutches of eggs resulted in a record number of chicks. The number occupied territories and nesting attempts were however low, one of the lowest in the project period. 17 of the 18 known localities were controlled. Of these 9 were occupied (52.9%), and 7 had breeding (41.1%) and got at least 20 chicks. This gives an average per successful nesting of at least 2.86 chicks. Further, this gave an average value of 2.22 chicks per occupied territory and 1.18 young per controlled territory.

Other aspects that might explain the good breeding results could be a high number of rodents, stable and dry weather conditions throughout the breeding season and finally good breeding of their main prey, namely the Willow Ptarmigan and Rock Ptarmigan.

All photographs are taken by the authors.

The project received NOK 20,000 - from the County of Buskerud.

Forsidebilde: Jaktfalk på hekkeplass i Hol kommune, juni 2014.

Lars Egil Furuseth,

Vikavegen 16, 3588 Dagali e-post: furufugl@online.no tlf. m 992 91 477 p 32 09 38 37

Per Furuseth,

Hovsvegen 154,

3577 Hovet

e-post: p-furuse@online.no tlf. m 992 61 638

Rapporten er utarbeidet for Fylkesmannen i Buskerud av:

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB)

Åssideveien 525, 3322 Fiskum

Fylkessekretær Per Ø. Klunderud

Tlf. 32 75 05 04, e-post: pedrokl@online.no

www.naturvernforbundet.no/buskerud/



FORORD

Feltarbeidet er stort sett utført av oss, men med god hjelp fra personer som har bidratt med observasjoner på enkelte hekkeplasser. Disse vil vi benytte muligheten til å takke: Bent Fjeldheim, Vegard Fjeldheim, Magne Ove Furuseth, Tom Furuseth, Olav Huso, Thor Erik Jelstad og Martin Lindal. Vi vil også takke Agnar Målsnes som jobber med likelydende jaktfalkprosjekt i Hordaland, i regi av NOF avdeling Hordaland. Agnar har vi hatt et særdeles godt samarbeid med, ikke minst i forbindelse med overvåkingen av lokalitetene langs vår felles grense mellom fylkene. Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) v/Per Øystein Klunderud takkes for hjelp til arbeidet med prosjektet. Også en stor takk til Torgrim Breiehagen for korrektur av den engelske teksten. Fylkesmannen i Buskerud ved miljøvernavdelingen takkes for økonomisk støtte.

1. INNHOLD

SAMMENDRAG.....	2
ABSTRACT.....	2
FORORD	3
1. INNHOLD.....	3
2. INNLEDNING.....	4
3. OMRÅDEBESKRIVELSE.....	5
4. KARTLEGGINGSMETODE.....	5
5. RESULTATER 2014.....	6
5.1. Feltarbeid.....	6
5.2. Bestandsutvikling og antall revir.....	7
5.3. Hekkeresultater.....	8
5.4. Ungeproduksjon.....	9
5.5. Konklusjon.....	10
5.6. Ringmerking	10
5.7. Sikring av eksisterende reir og bygging av nye.....	11
6. TRUSLER.....	12
7. GYRFACON WORKSHOP.....	13
8. FREMTIDIG ARBEID.....	13
9. REFERANSER.....	14

2. INNLEDNING

Jaktfalkbestand og utbredelse har vært dårlig undersøkt i Norge i alle år. Fra noen korte perioder til over noen tiår har det nå vært drevet noen kartlegginger innenfor mindre og større spredte geografiske områder (Opheim 2008, 2013, Johansen mfl. 2011, Framstad 2012, Furuseth og Furuseth 2014, Målsnes 2014). I Buskerud har vi noen registreringer fra noen lokaliteter fra slutten av 1980 tallet og fremover. Fra 2008 etablerte vi dette prosjektet i regi av Naturvernforbundet i Buskerud (NiB). Siden har prosjektet pågått med målsetning om en fylkesdekkende kartlegging.

Begrepene *lokaliteter* og *revir* blir i hovedsak sett på som det samme i denne rapporten, og anses som jaktfalkens nødvendige areal rundt en eller flere reirplasser. Det sees på som forholdsvis konstante inntil vi oppdager noe annet.

Rapporten bygger på et forholdsvis lite materiale. Men med årlige inventeringer av de faste lokalitetene håper vi at materialet på sikt skal gi en viss pekepinn, – som en referanse til jaktfalkens situasjon i denne delen av utbredelsesområdet. Viktigheten av en lang og kontinuerlig overvåking av jaktfalken er udiskutabel. Undersøkelsen dekker en liten del av den sørligste bestanden innenfor jaktfalkens utbredelse i Fennoskandia.

Det nyeste estimatet for jaktfalkbestanden i Norge er 372 – 651 par (Heggøy og Øien 2014) og 630-1190 par totalt i Norden (Koskimies 2011).

Jaktfalken er oppført som nær truet (NT) i Norsk Rødliste for arter 2010 (Kålås mfl. 2010).

Prosjektet er støttet med midler fra Fylkesmannen i Buskerud hvert år i perioden 2009-2014. Denne rapporten er sendt til Fylkesmannen i Buskerud som dokumentasjon på prosjektarbeidet. I tillegg er det også sendt en oppdatert liste over alle kjente reirplasser med nøyaktige kartreferanser og beskrivelser. Denne er unntatt offentligheten.

Siden oppstarten av dette prosjektet har vi laget en årsrapport fra hvert av årene 2009-2014, inkl. denne. I tillegg lagde vi en rapport etter 2008 sesongen, som gjorde opp status av vår viten om arten i Buskerud til da. Følgende rapporter er så langt utgitt:

Jaktfalk i Buskerud – Utbredelse og trusler. (Furuseth og Furuseth 2009 a).

Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2009. (Furuseth og Furuseth 2009 b).

Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2010. (Furuseth og Furuseth 2011).

Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2011. (Furuseth og Furuseth 2012).

Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2012. (Furuseth og Furuseth 2013).

Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2013. (Furuseth og Furuseth 2014).

Disse ligger tilgjengelig på www.naturvernforbundet.no/buskerud/ under Rovfugl og NOF-Buskeruds hjemmeside www.nofbuskerud.net/ i tidsskriftet «Buskskvetten»

Samtlige rapporter presenterer årets resultater, men de forskjellige rapportene tar også opp ulike temaer innenfor arbeidet med jaktfalk, og må derfor sees i sammenheng.

3. OMRÅDEBESKRIVELSE

Undersøkelsen er fylkesdekkende, men så langt er jaktfalken kun funnet hekkende i kommunene Nore og Uvdal, Hol, Ål og Hemsedal. Det er også disse kommunene som blir prioritert i forhold til å finne nye lokaliteter. Hoveddelen av vår jaktfalkbestand ligger i tilknytning til de store fjellområdene som Hardangervidda og Skarvheimen/Nordfjella (Hallingskarvet, Reineskarvet, Aurlandsfjellet, Lærdalsfjellet og Hemsedalsfjellet). Bare to av lokalitetene ligger i tilknytning til spredt fjellbjørkeskog, øvrige lokaliteter ligger vanligvis langt fra nærmeste skog. Samtlige reirplasser ligger over 1100 moh. Buskerud fylke grenser til fire andre fylker hvor det hekker jaktfalk. Det er Telemark, Hordaland, Sogn og Fjordane og Oppland.

I vår rapport fra 2011 (Furuseth og Furuseth 2012) er områdebeskrivelsen viet større plass.



Figur 1. Selv høyt og langt til fjells, som her på Hardangervidda på 1350 moh., kan relativt små vegger være høyst aktuelle hekkeplasser for jaktfalken.

Although high and far into the mountains, as here on Hardangervidda 1350 meters asl., relatively small walls can remain highly relevant breeding places for the Gyrfalcon.

4. KARTLEGGINGSMETODE

Kartleggingen går ut på å oppsøke kjente hekkeplasser med teleskop og forsøke å avdekke situasjonen for jaktfalken. Dette kan være lettere på noen lokaliteter enn andre. Noen steder dreier det seg om bare ett hekkeberg som kan sees fra en posisjon, mens andre lokaliteter har flere hekkeberg spredt over større areal, samt ofte store og uoversiktlige vegger, som kan kreve flere dager å undersøke.

Fordelingen av feltdagene utover hekkesesongen i perioden 2010-2014 kommer frem i figur 2. Ofte kan vær og føre spille inn på denne fordelingen. Men det har hele tiden vært en tanke å få mest

mulig oversikt på lokalitetene i løpet av april, og med et intenst feltarbeid i juni måned med tanke på riktig konklusjon på hekkeutfallet (etablering, reirplassvalg, mislykkede hekkinger, antall unger osv.).

Selv om ikke ringmerking har vært prioritert har vi sett behovet for reirbesøk i ungetiden med tanke på innsamling av byttedyrrester. Dette kan selvsagt gjøres etter hekketiden, men mer og sikrere data blir samlet inn ved også å utføre dette i reirtiden. Da er det i denne sammenhengen at ringmerking er et naturlig arbeid, selv om gjenfunnene ikke har kommet så langt. Totalt er det ringmerket 17 unger siden 2010 og 34 siden 1999. Innsamlede byttedyrrester er så langt ikke analysert systematisk. Dette vil bli gjort når tiden strekker til.

Lokalitetene ligger alt fra nær bilvei til tre dagsmarsjer tur-retur. For de fleste lokalitetene er det snakk om en dagstur tur-retur på barmark. For en rekke lokaliteter kreves det større anstrengelser ved vinterbesøk. Så langt er all feltarbeid utført til fots/ski eller med sykkel/kano. Snøscooter ville vært et effektivt hjelpemiddel ved inventeringer vinterstid, men er så langt ikke funnet tjenlig ressursmessig.

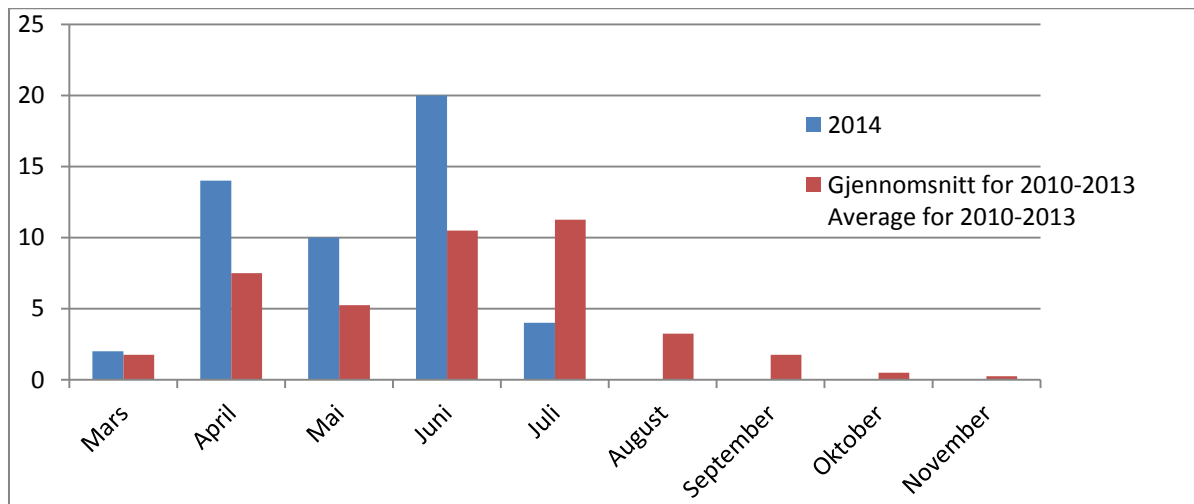
Jaktfalken er ofte trofast til sitt hekkeberg. Spesielt er dette synlig der hvor det dreier seg om bare ett - og kanskje lite og oversiktlige berg. På andre lokaliteter dreier det seg om flere berg og gjerne ulike berg som ligger i forskjellige dalfører, og som dermed er ressurskrevende å lete opp. Igjen vil det by på ytterligere utfordringer dersom slike nærliggende revir ligger til på den måten at det kan bli vanskelig å finne grensene. Ikke minst når jaktfalken ikke viser seg hvert år.

Selv om den viktigste feltsesongen strekker seg fra mars til juli, foregår arbeidet nesten hele året, med forberedelser i januar – februar og etterarbeid utover høsten så lenge det er snøfritt.

5. RESULTATER FOR 2014

5.1. Feltarbeid

Årets rapport er basert på ca. 50 observasjoner/lokalitetsbesøk fordelt på 18 kjente lokaliteter. Noe som gir et gjennomsnitt på ca. 2,77 observasjoner pr. lokalitet. I tillegg er det utført et utall timer/feltdager i søk på potensielle lokaliteter. Det er også utført en del feltarbeid med kartlegging av kongeørn *Aquila chrysaetos* og fjellvåk *Buteo lagopus* i områder hvor jaktfalken har et potensiale for å kunne hekke.



Figur 2. Antall feltdager på kjente lokaliteter fordelt månedsvis for 2014 og som et gjennomsnitt for perioden 2010-2013.

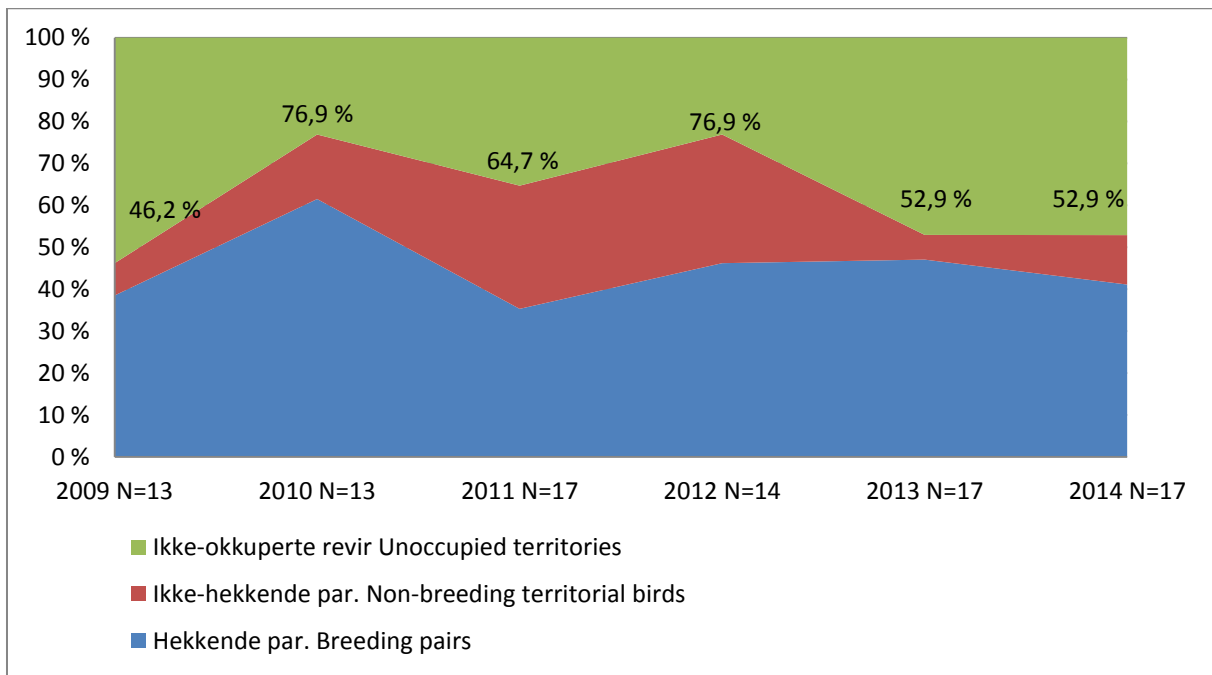
Number of days in the field at known localities distributed monthly in 2014. This is an average for the periode 2010-2013.

Arbeidet i felt har vært med samme metodikk som tidligere år og er beskrevet under kapittel 4. Fordelingen av feltdagene gjennom sesongen kommer frem i Figur 2. Dette kan ha variert noe fra år til år. I tabellen er også denne fordelingen vist som gjennomsnitt for årene 2010-2013. Vi har forsøkt å samle mest mulig feltaktivitet til april og juni. Dette fikk vi praktisert mer enn noen gang dette året. Dette skyldtes i stor grad stabilt vær under hele hekkesesongen, dermed kunne vi selv velge dagene til feltaktivitetene uten i så stor grad å ta hensyn til vær- og føreforholdene. Kjente lokaliteter er blitt prioritert, der det viktigste har vært å bekrefte fuglenes tilstedeværelse og finne eventuelle reirplasser.

5.2. Bestandsutvikling og antall revir

Det virker som om hekkebestanden har holdt seg relativt stabilt innenfor prosjektperioden 2009-2014. I denne perioden har vi hatt en andel okkuperte revir på mellom 46,2 % og 76,9 %, med gjennomsnitt på 61,2 % (Tabell 1 og Figur 3.). Til sammenligning finnes data fra en 16-års studie frem til 2010 fra Finland, deler av Nord-Sverige og Norge, med hele 619 funn av okkuperte territorier. Her ble det registrert et gjennomsnitt på ca. 61 % okkuperte territorier (Koskimies 2011). Altså er ikke våre andeler av okkuperte territorier spesielt lave sett hele perioden under ett. Men årets andel okkuperte revir var en av de laveste i perioden.

I 2014 gikk 41,1 % av parene på de undersøkte lokalitetene til hekking. Andel par som har gått til hekking i hele perioden har variert fra 35,3 % til 61,5 % (fra 5 til 8 par) med et gjennomsnitt på 45 % av de undersøkte revirene.



Figur 3. Den prosentvise fordelingen av kontrollerte revir fordelt på hekkende par, ikke-hekkende par og ikke-okkuperte revir. Den lave andelen okkuperte par i 2009 kan skyldes en noe annen kartleggingsmetode dette første året i prosjektperioden.

The percentage distribution of controlled territory divided between breeding pairs, non-breeding pairs and non-occupied territories. The low proportion of occupied couples in 2009 may be due to a slightly different mapping method this first year of the project period.

Kommune <i>Commune</i>	Kjente lokaliteter <i>Known localities.</i>	Mulige lokaliteter <i>Possible localities.</i>	Maksimumsestimat <i>Maximum Estimate</i>
Nore og Uvdal	6 (5)	1 (0)	7 (6)
Hol	5 (5)	1 (1)	6 (6)
Ål	4 (4)	1 (1)	5 (5)
Hemsedal	3 (3)	1 (0)	4 (3)
Totalt i Buskerud <i>Total in Buskerud</i>	18 (17)	4 (2)	22 (20)

Tabell 1. Kommunevis oversikt over kjente og mulige lokaliteter i Buskerud etter 2014 sesongen, med tall fra 2013 i parentes. Med kjente lokaliteter menes det lokaliteter med sikker hekking i nyere tid. Med mulige lokaliteter menes det lokaliteter med indikasjoner/uverifiserte opplysninger på hekking av jaktfalk, men hvor dette ikke er bekreftet.

Municipality list of known and potential sites in Buskerud after the 2014 season, with figures from 2013 in parenthesis. Known localities means the localities with safe nesting in recent times. The possible localities means the localities with indications/unverified information on nesting of gyrfalcon, but where this is not confirmed.

Det er viktig å få frem at begrepet *okkupert territorium* kan ha blitt brukt litt ulikt i de forskjellige kartleggingsprosjektene. Vi har også gjennom denne prosjektperioden brukt dette litt forskjellig. Hva som legges til grunn for å kvalifisere en lokalitet som okkupert er det litt ulike oppfatninger om blant de som foretar jaktfalkinventeringer. Er det klare hekkeforsøk og kurtiseaktivitet mellom et par er det åpenbart et okkupert territorium. Men man kommer ofte i en tvilssituasjon når man gjør observasjoner som ligger i grenseland mellom det som kan kvalifiseres som okkupert og «bare»

observasjon av fugl på hekkeplassen. Derfor kan vår andel av okkuperte revir variere noe når vi omsetter det til statistikk – også eldre data.

Det er ikke gjort funn av nye revir/hekkelokaliteter innenfor undersøkelsesområdet siste år. Men indikasjonene på at det kan være flere er styrket gjennom siste sesong. I tabell 1 fremkommer det 4 mulige lokaliteter. Dersom dette er lokaliteter som sjeldnere blir benyttet må det trolig «gode» hekkeår til for at hekking skal slå til. Men ofte vil spor etter tidligere hekkinger avsløre den ved undersøkelse på hekkeplassen.

5.3. Hekkeresultater

17 av de 18 kjente lokalitetene ble kontrollert i år. På 12 av disse ble det observert fugl og av disse igjen regnes 9 lokaliteter for å være okkuperte. Av disse gjennomførte 7 par hekkinger og alle vellykkede. Det ble ikke registrert noen mislykkede hekkinger.

Samtlige vellykkede hekkinger ble gjennomført i ravnereir. Men flere (3-4) av reirene var i dårlig forfatning, og trolig ingen helt ferske bygd samme år.

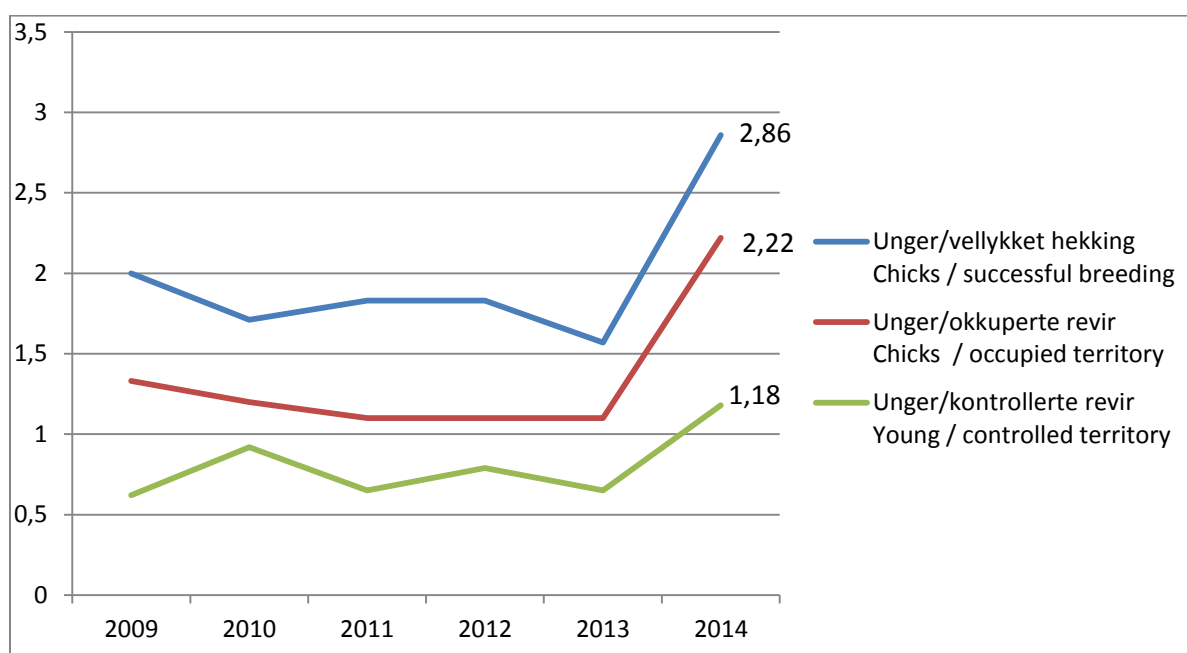
	1994	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kjente revir <i>Known territory</i>	8	15	17	17	17	18	18
Kontrollerte revir <i>Controlled territory</i>	7	13	13	17	13	17	17
Okkuperte revir <i>Occupied territories</i>	7	6	10	11	10	9	9
Ikke-okkuperte revir <i>Unoccupied territories</i>	0	7	3	6	3	6	8
Ikke-hekkende territoriale par <i>Non-breeding territorial pairs</i>	1	1	2	5	4	1	2
Andel okkuperte revir <i>Percentage of occupied territory</i>	100 %	53,8 %	76,9 %	64,7 %	76,9 %	52,9 %	52,9 %
Mislykkede hekkinger <i>Unsuccessful breeding pairs</i>	0	1	1	0	0	1	0
Vellykkede hekkinger <i>Successful breeding pairs</i>	6	4	7	6	6	7	7
Unger <i>Number of chicks (observed minimum)</i>	12+	8	12+	11+	11+	11+	20+
Unger pr. kontrollerte revir <i>Number of chicks/controlled territory</i>	1,71	0,62	0,92	0,65	0,79	0,65	1,18
Unger pr. okkuperte revir <i>Number of chicks/occupied territory</i>	1,71	1,33	1,20	1,1	1,1	1,1	2,22
Unger pr. vellykkede hekking. <i>Means number of chicks per. successful nesting</i>	2,0	2,0	1,71	1,83	1,83	1,57	2,86

Tabell 2. Nøkkeltall for 1994 (som et eksempel fra tidligere år) og prosjektperioden 2009 – 2014.
Key figures for 1994 (an example from the previous year) and the project period 2009-2014.

5.4. Ungeproduksjon

Det ble funnet 7 hekkinger som produserte 20+ unger. Det gir et gjennomsnitt pr. vellykkede hekking på minst 2,86. Videre ga dette en middelvei på 2,22 unger pr. okkuperte revir og 1,18 unger pr. kontrollerte revir. Figur 4 viser at 2014 utmerker seg som et år med god ungeproduksjon innenfor de seks årene dette prosjektet har pågått. Resultatene er også fullt ut på høyde med det vi hadde i perioden 1987-2001 (Figur 6), og det som er publisert i nyere tid fra store deler av Norden for øvrig (Furuseth og Furuseth 2012).

Noen store kull gjorde utslaget og ga en markert økning av ungeproduksjonen totalt. Vi registrerte 2 kull med 4 unger, 3 kull med 3 unger, 1 kull med 2 unger og 1 kull med 1 unge. Samtlige kull utenom kullet med to unger ansees som sikre kullstørrelser. I dette kullet kan det ha vært flere da observasjonen ble gjort etter utflyvning, og forholdene var noe uoversiktlige.

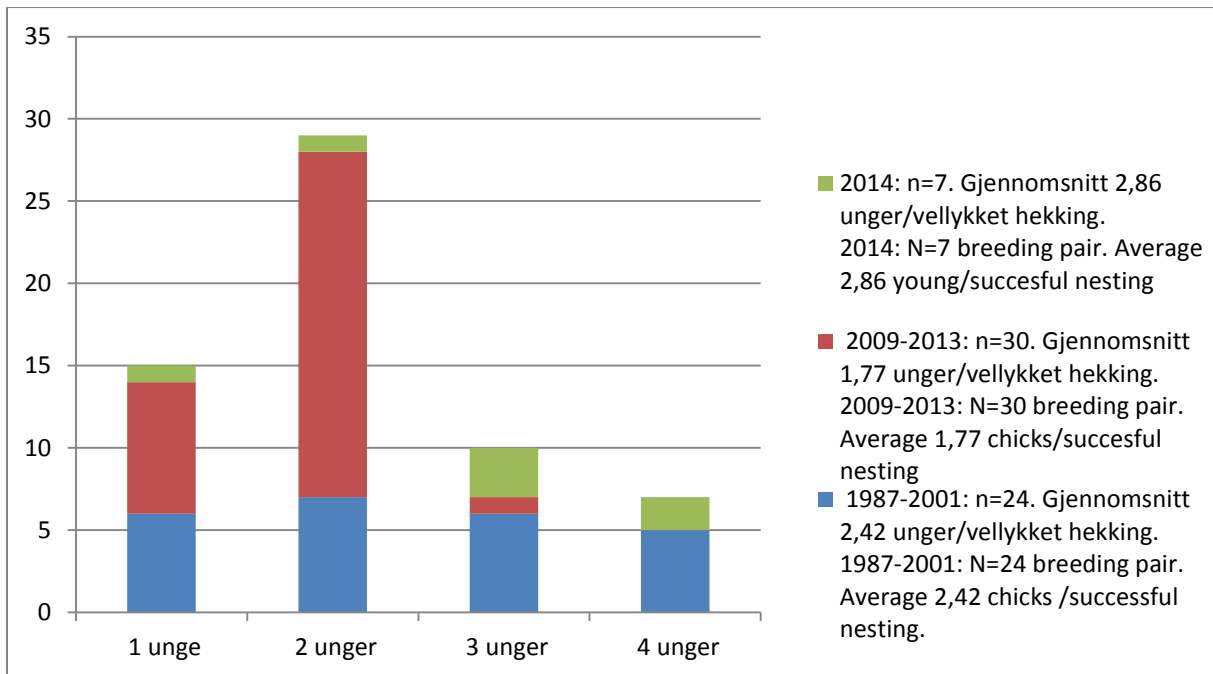


Figur 4. Unger/vellykket hekking, unger/okkuperte revir og unger/kontrollerte revir for prosjektperioden 2009-2014.

Chicks/successful breeding, chicks/occupied territory and chicks/controlled territory for the project period 2009-2014.



Figur 5. Årets jaktfalkunger kan være «erfarne» flygere allerede i juli. Hardangervidda juli 2014.
This year gyrfalcon chicks can be "experienced" flyers already in July. Hardangervidda July 2014.



Figur 6. Fordeling av kullstørrelser i tre kartleggingsperioder (1987-2001, 2009-2013 og 2014). Det fremgår av denne figuren at 2014 skiller seg ut som et år med store kull i forhold til 2009-2013.
Distribution of brood sizes in three survey periods (1987-2001, 2009 -2013 and 2014). The chart shows that in 2014 stands out as a year of large brood sizes compared to 2009-2013.

5.5. Konklusjon

Det er trolig flere grunner som kan tilskrives årets gode ungeproduksjon. For det første hadde vi et utsøkt vær fra og med mars til juli-august. For det andre slo det til med et riktig godt smågnager-år. Ikke siden 1994 har vi hatt så mye lemen i disse fjellområdene gjennom hele sesongen. For det tredje produserte både lirype og fjellrype store kull. Selv om stamfuglbestanden åpenbart har vært lav, var det gode reproduksjonsforhold for dem også – trolig en kombinasjon av godt vær og mye smågnagere.

Det er også hvert år å merke seg at antall okkuperte lokaliteter ikke var høyt, snarere en av det laveste i denne prosjektperioden (fig. 3). Rypebestandene har vært lav de siste årene, også siste vinter da jaktfalken gikk til hekkeforberedelser. Kanskje den lokale jaktfalkbestanden har vært lav som et resultat av flere år med lav reproduksjon, slik at selv gode forutsetninger ved hekkestart, som gode værforhold og god smågnagerbestand, ikke var nok.

5.6. Ringmerking

Det ble ringmerket 6 unger fordelt på 2 kull (3+3) i 2014. Alle fikk påsatt én blank standard metallring på høyre fot.



Figur 7. Siden 2010 er samtlige jaktfalkunger ringmerket med bare én blank ring.

Since 2010 all Gyrfalcon chicks have been ringed with only one metal ring.

5.7. Sikring av eksisterende reir og bygging av nye

Dette er tiltak vi skulle viet mer tid til. Mange tiltak ellers i Norden har vist dette som gode tiltak med tanke på å sikre jaktfalken gode og stabile hekkeplasser, først og fremst i områder den allerede er etablert, men også som et tiltak for å kunne få den til å hekke i nye områder (eks. Østlyngen mfl. 2011). Det ble ikke kapasitet til å utføre slike tiltak fra vår side i 2014.

6. TRUSLER

Koskimies (1999, 2006, 2011) viser til en rekke påvirkninger som virker negativt på jaktfalken. Vi har også berørt dette i våre tidligere rapporter. Det er vanskelig å finne vitenskapelig belegg for alle negative påvirkninger, men vil her nevne tre, som ut fra vår erfaring, kanskje påvirker jaktfalken mest negativt i vårt undersøkelsesområdet:

1. Næringsmangel

Det finnes ikke noen gode årlige bestandstellingene av lirype *Lagopus lagopus* og fjellrype *Lagopus muta* i vårt undersøkelsesområde. I samme fjellområdet, men utenom vårt undersøkelsesområdet (Eidfjord i Hordaland), har det foregått tellinger av lirype siden 2006 med oppgatte linjer på tilsammen mellom 113 og 167 km for hvert av årene.

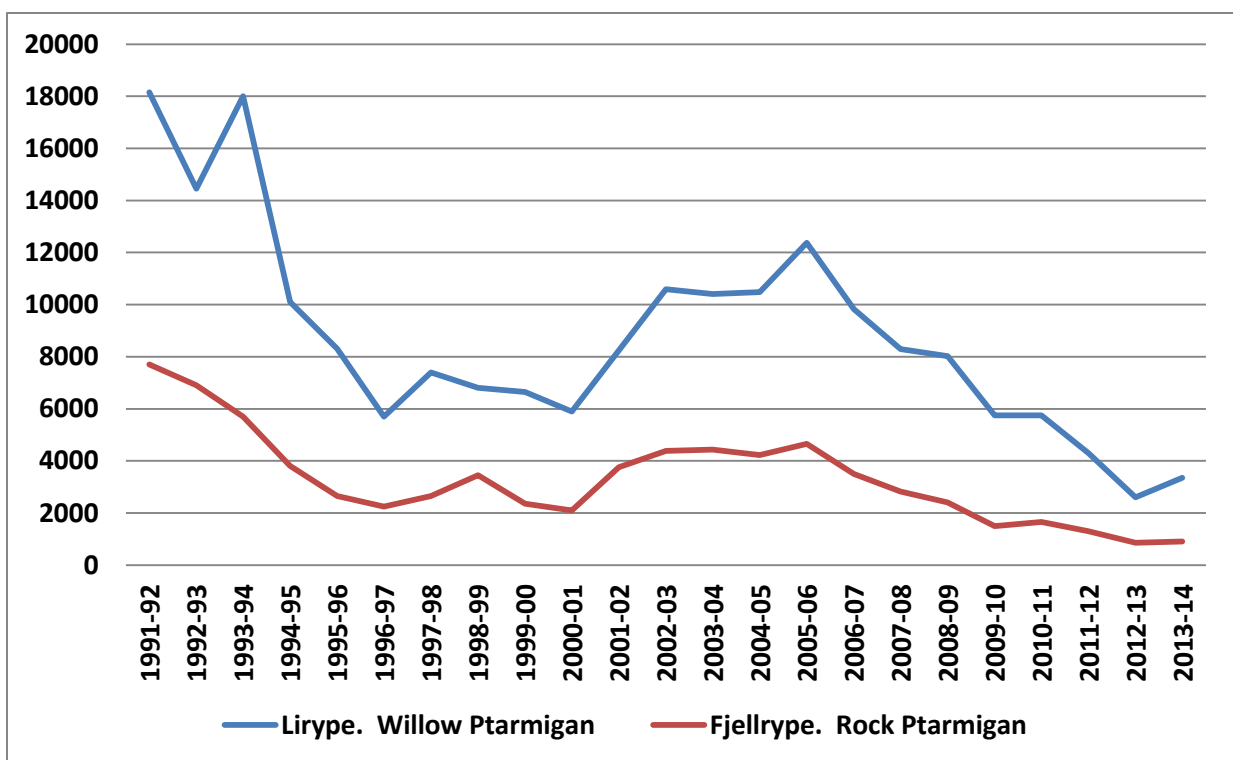
Vi har tidligere brukt jaktstatistikkene fra Buskerud som en viss bestandsvurdering. Disse innehar også en del svakheter rent vitenskapelig, men gir et fylkesdekkende perspektiv med lang tidsserie.

II. Menneskelige forstyrrelser

Det faktum at de fleste av jaktfalklokalitetene ligger utenfor vernede områder (5 av 18 har samtlige eller minst ett av reiralternativene innenfor vernede områder) gjør at hekkeplassene har svært liten beskyttelse i sammenheng med arealplanlegging. Spesielt er de utsatt ved storstilt hytteutbygging i nærheten av hekkeplassene, noe som igjen fører til økt ferdsel og forstyrrelser ved hekkeplassene.

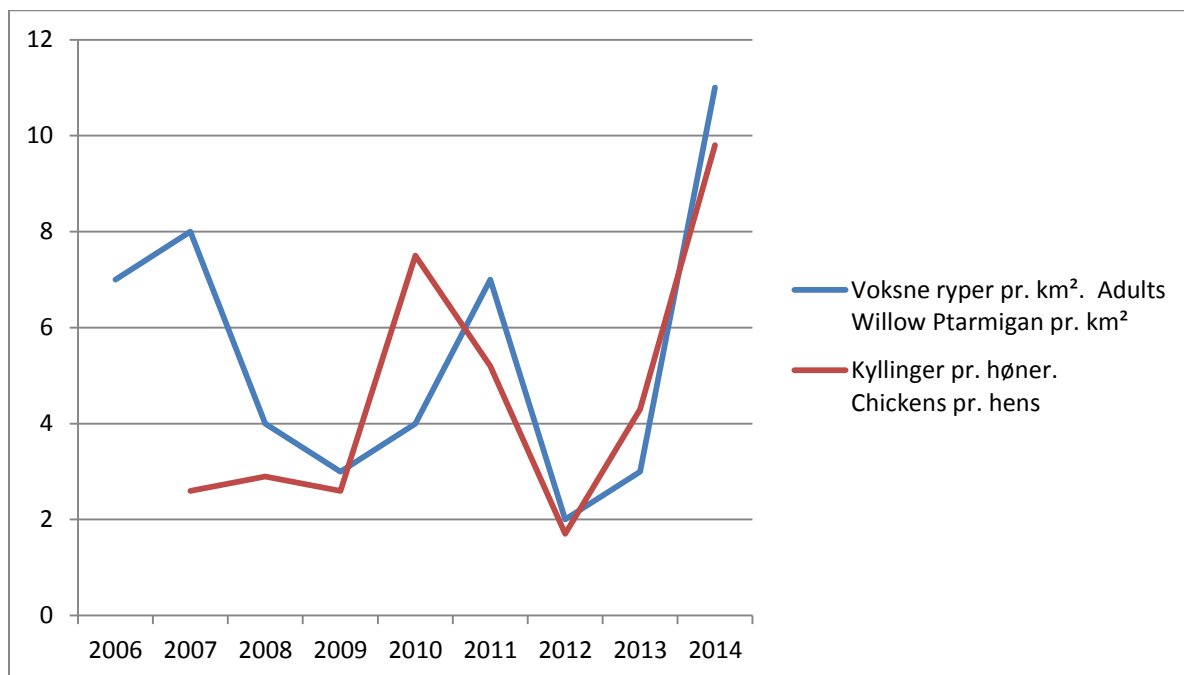
III. Mangelen på sikre reirplasser

Ravnen *Corvus corax* er «hovedleverandør» av reir til jaktfalken. Mye tyder på at hekkebestanden har gått noe tilbake i undersøkelsesområdet (egne upubliserte data). Det får direkte følger for jaktfalken ved at færre gode reir er tilgjengelige. Alternativet blir ofte dårligere – hekking i fjellvåkreir eller gresshyller uten samme beskyttelsen. Vi har mange eksempler på mislykkede hekkinger ved at reir med egg eller unger har rast ut.



Figur 8. Jaktstatistikk for fjellrype og lirype i Buskerud (Statistisk Sentralbyrå 2014).

Number of ptarmigan reported shot in Buskerud county (Statistisk Sentralbyrå 2014).



Figur 9. Resultater fra telling av lirype i Eidfjord kommune, Hordaland (Eidfjord Fjellstyre 2014).
Results from counting Willow Ptarmigan in Eidfjord municipality, Hordaland (Eidfjord Fjellstyre 2014).

7. GYRFALCON WORKSHOP

Lars Egil Furusetth deltok på et workshop på Island 22-27 oktober 2014. Et arrangement som ble dratt i gang av Olafur Nielsen, en anerkjent forsker med lang fartstid på fjellrype og jaktfalkforskning på Island. Dette ble støttet økonomisk av Arctic Studies, et samarbeidsorgan mellom Island og Norge. En rekke personer, så vel forskere som amatører fra Island, Sverige, Finland, USA og Norge, deltok. Først og fremst ble en del av de kartleggingsprosjektene som blir drevet presentert, i tillegg til annen forskning rundt jaktfalken som går på genetikk, parasitter og miljøgifter. Samt problematikken vedrørende klimaendringer i det arktiske klimaet. Et kontaktnett ble opprettet som forhåpentligvis vil bidra til et styrket samarbeid innen forskningen på arten i fremtiden, med blant annet et mål om å standardisere kartleggingsmetodene.

8. FREMTIDIG ARBEID

Arbeidet med kartlegging av jaktfalk i Buskerud vil bli videreført neste år. Selve inventeringene vil bli gjort med samme metodikk som tidligere. Vi vil forsøke å konsentrere feltinnsatsen til rundt april og juni. Men arbeidet vil naturlig nok pågå hele året fra februar til snøen har lagt seg på marka på høsten.

Vi ønsker å satse noe mer på å undersøke de lokalitetene vi opererer som *mulige lokaliteter* i tabell 1. I tabellen fremkommer det 4, men i realiteten kan det være snakk om noen flere usikre.

I tillegg vil vi forhåpentligvis finne tid til sikring og bygging av reir for jaktfalken.



Figur 10. Et gammelt ravnereir hvor et par steinheller i etterkant har ramlet ned på reiret og bidratt til en noe dårligere reirplass for jaktfalken. Men falken valgte likevel dette som årets hekkeplass. Ett av årets to jaktfalkkull som ble ringmerket. Nore og Uvdal, juni 2014.

This is an old abandoned Raven's nest which has been taken over by the Gyrfalcon. We can see that the nest is in somewhat poorer conditions because of the flagstones that have tumbled down on the nest. Nevertheless, the Gyrfalcon chose this as their nesting site. One of this year's two Gyrfalcon broods was ringed, Nore and Uvdal, in June 2014.

9. REFERANSER

Eidfjord Fjellstyre 2014

<https://www.eidfjord.kommune.no/jakt/smaviltjakt/taksering/>

FURUSETH, L. E. og P. FURUSETH 2009a. Jaktfalk i Buskerud – Utbredelse og trusler. *Buskskvetten* 25. 16 s. <http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2009/Jaktfalk%20i%20Buskerud-Rapport%202008.pdf>

FURUSETH, L. E. og P. FURUSETH 2009b. Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2009. *Buskskvetten* 26. 13 s. <http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2010/Jaktfalk%20i%20Buskerud%202009.pdf>

FURUSETH, L. E. og P. FURUSETH 2011. Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2010. *Buskskvetten* 27. <http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2010/Jaktfalk%20i%20Buskerud%202009.pdf>

FURUSETH, L. E. og P. FURUSETH 2012. Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2011. *Buskskvetten* 28. 16 s. <http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2012/Jaktfalk-i-Buskerud-2011.pdf>

- FURUSETH, L. E. og P. FURUSETH 2013. Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2012. *Buskskvetten* 29. 15 s.
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2013/Jaktfalk-i-Buskerud-2012.pdf>
- FURUSETH, L. E. og P. FURUSETH 2014. Jaktfalk i Buskerud – Rapport fra kartleggingsarbeid i 2013. *Buskskvetten* 30. 16 s.
<http://www.nofbuskerud.net/Buskskvetten/Arkiv/2014/Jaktfalk-i-Buskerud-2013.pdf>
- HEGGØY, O. & ØIEN, I. J. 2014 Conservation status of birds of prey and owls in Norway. NOF/BirdLife Norway – Report 1 – 2014. 129 pp.
- JOHANSEN, K. og A., ØSTLYNGEN, 2011. Ecology of the Gyrfalcon in Finnmark Based on Data from Two 11-Year Periods 150 Years Apart. In R. T. Watson, T. J. Cade, M. Fuller, G. Hunt, and E. Potapov (Eds.). Gyrfalcons and Ptarmigan in a Changing World. The Peregrine Fund, Boise, Idaho, USA. 20 pp. <http://peregrinefund.org/subsites/conference-gyr/proceedings/215-Johansen.pdf>
- KOSKIMIES, P. 1999. International Species Action Plan. Gyrfalcon *Falco rusticolus*. BirdLife International and European Commission, Brussels. 30 pp.
- KOSKIMIES, P. 2006. Action plan for the Gyrfalcon (*Falco rusticolus*) in Europe. Pages 70–79 in P. Koskimies and N. Lapshin (Eds.). Status of Raptor Populations in Eastern Fennoscandia. Proceedings of the Workshop, Kostomuksha, Karelia, Russia, November 8–10, 2005. Karelian Research Centre of the Russian Academy of Science and Finnish-Russian Working Group on Nature Conservation.
- KOSKIMIES, P. 2011. Conservation biology of the Gyrfalcon (*Falco rusticolus*) in northern Fennoscandia. In R. T. Watson, T. J. Cade, M. Fuller, G. Hunt, and E. Potapov (Eds.). Gyrfalcons and Ptarmigan in a Changing World. The Peregrine Fund, Boise, Idaho, USA. 29 pp.
<http://dx.doi.org/10.4080/gpcw.2011.0213>
- MÅLSNES, A. 2014. Årsrapport 2014 (6) Prosjekt Jaktfalk i Hordaland. Resultater fra kartleggingsarbeidet i 2014. Norsk Ornitologisk Forening – Hordaland. 11 s.
- KÅLÅS, J.A., Å. VIKEN, S. HENRIKSEN OG S. SKJELSETH, (red.). 2010. *Norsk rødliste for arter 2010*. Artsdatabanken, Norge.
- OPHEIM, J. 2008. Forekomst av jaktfalk i Oppland fylke. *Våre Rovdyr* 22:48-52.
- OPHEIM, J. 2013. Siste nytt. *Hujon* 39:218-250.
- RATCLIFFE, D. 1993. *The Peregrine Falcon*. Second edition. T&AD Poyser. London
- STATISTISK SENTRALBYRÅ. 2014. Tabell:03886: Utbytte av småviltjakta (F)
<https://www.ssb.no/statistikkbanken/SelectVarVal/Define.asp?MainTable=Raadyr&KortNavnWeb=srjakt&PLanguage=0&checked=true>
- ØSTLYNGEN, A., K. JOHANSEN, og P. A. HALVORSEN. 2011. Artificial nests—A remedial action in maintaining viable Gyrfalcon populations? In R. T. Watson, T. J. Cade, M. Fuller, G. Hunt, and E. Potapov (Eds.). Gyrfalcons and Ptarmigan in a Changing World. The Peregrine Fund, Boise, Idaho, USA. 13 pp. <http://dx.doi.org/10.4080/gpcw.2011.0314>